

بسم الله الرحمن الرحيم

دانشگاه دولتی بجنورد
دانشکده فنی و مهندسی ۲

پایان نامه کارشناسی رشته مهندسی کامپیوتر

شناسایی داده های غیر نرمال جهت پیدا کردن crawler و intrusion ها از روی log سرور با استفاده از الگوریتم های یادگیری ماشین

نگارش

حسین بیدکی ، پریسا مجرائی مقدم

استاد راهنما

جناب مهندس احمد اعتضادی

تیر ۱۴۰۱

چکیده

دیتای این پروژه مجموعه‌ای از لاگهای سروری واقعی است که جمع‌آوری شده و برای انجام پروژه تحویل داده شده است که هدف پیاده‌سازی یک مدل غیرنظارتی برای تشخیص خزنده یا ناهنجاری بودن یا نبودن درخواستهایی است که به این وبسایت زده می‌شود. ما در این پروژه روش‌های متعددی اعم از Isolation Forest، Local Outlier Factor، Autoencoder ها و ... را پیاده‌سازی و نتایج آنها را با هم مقایسه نمودیم. توانکودر ها بهترین نتایج را به همراه داشتند از آن برای فاز production استفاده نمودیم. این پروژه در دو فاز انجام شد که فاز اول اغلب اختصاص به تحلیل داده و EDA به منظور استخراج و مهندسی ویژگی داده شد. در فاز دوم نیز مدل‌های مختلف غیر نظارتی پیاده‌سازی و مقایسه شدند. مهمترین نکات در این گزارش نوشته شده‌اند. تمامی کدها در فایل قرار داده شده و در گیت‌هاب نیز پوش داده شده است. علاوه بر آن، کدها و مستندات مربوط به پروژه نهایی در این ریپازیتوری وجود دارند. برای درک بهتر روند پروژه و کارهایی که برای آن انجام شده پیشنهاد میشود تا اسلایدها را مطالعه کنید. نمودارها و توجیحاتی که برای کارهایی که انجام شده در آن است که در این گزارش موجود نیست.

کلیدواژه‌ها: تشخیص خزنده، ماشین لرنینگ

فهرست نوشتار

۱مقدمه
۲فعالیت های انجام شده
۲تحلیل اکتشافی داده (EDA)
۳بیشترین IP های مشاهده شده
۴بیشترین مرورگرهای دیده شده
۴مهندسی ویژگی
۵مدل های غیرنظارتی
۶ Isolation Forest پیاده سازی مدل
۷ Local Outlier Factor پیاده سازی مدل
۸ Auto-encoder پیاده سازی الگوریتم
۹ارزیابی مدل
۹انتظارات ما از مدل
۱۰گزارش دسته بندی
۱۱نتیجه
۱۲فهرست منابع

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱: ویژگی‌های دیتاست استفاده شده ۲
- جدول ۲: ویژگی‌های مهندسی شده و استخراج شده از دیتاست برای هر تَشْت ۴
- جدول ۳: مقادیر خطای auto-encoder با معماری‌های گوناگون ۹
- جدول ۴: میانگین مقادیر ویژگی‌های به برای هر ویژگی برای هر نشست و مقایسه آنها ۱۰
- جدول ۵: گزارش دستهبندی برای مطمئنترین ۱۰

فهرست تصویرها

- تصویر ۱: داده های پرت زودتر به برگ درخت میرسند..... ۶
- تصویر ۲: قسمتهای اصلی auto-encoder ها..... ۸

فهرست نمودارها

- نمودار ۱: تعداد درخواست برای هر IP ۳
- نمودار ۲: تعداد درخواست برای مرورگر هر user1agent ۴
- نمودار ۳: تفکیک داده‌های پرت و غیرپرت با آستانه گذاری بصورت تجربی..... ۷
- نمودار ۴: مصورسازی دادگان پرت و نرمال به کمک PCA..... ۷
- نمودار ۵: نحوه عملکرد الگوریتم ۷

خزنده وب، یک برنامه رایانه‌ای است که توانایی مرور و ثبت اطلاعات را از وب‌سایت‌ها به صورت خودکار دارد. «خزنده وب» به چندین شکل مختلف تعریف می‌شود که برخی از آنان عنکبوت‌های وب، فهرست‌سازان خودکار، ربات‌های نرم‌افزاری خودکار و نرم‌افزارهای FOAF هستند به عنوان مثال موتورهای جستجوگر با بهره‌گیری از این گونه نرم‌افزارها به صورت خودکار صفحات مختلف وب سایت‌ها را ثبت، آنالیز و رده‌بندی می‌کنند.

هنگامی که می‌خواهیم بر روی log سرور داده‌ها را آنالیز کنیم با وجود یوزرهای غیر واقعی که همان خزنده‌ها هستند، با خطر فاقد اعتبار بودن نتایج روبرو هستیم.

از این رو هدف پروژه راه‌اندازی یک سیستم آفلاین برای تشخیص ناهنجاری و خزنده بر بستر وب به کمک الگوریتم‌های غیرنظارتی است. دیتایی در فاز آموزش مدل در اختیار داشتیم، لاگ‌های جمع‌آوری شده یک سرور واقعی است. نکته مهمی که این پروژه را چالش‌-- می‌کرد، عدم وجود برچسب برای هر رکورد از دیتاست بود. در این فاز، پیش‌پردازش‌های لازم روی دیتای خام و فرآیند EDA بصورت متمرکز انجام شد. قبل از بررسی، پیشنهاد می‌شود فایل ارائه مطالعه شود. همچنین تمامی کدها و منابع پروژه در گیت‌هاب قابل مشاهده است.

فعالیت های انجام شده

کلیه فعالیت ها در طول انجام پروژه به صورت مختصر به شرح زیر است :

- تحلیل اکتشافی داده
- تمیزسازی داده
- تعریف و آموزش دادن مدل های غیرنظارتی پایه روی ویژگی های استخراج یافته
- مقایسه مدل های مختلف و ارزیابی
- آماده سازی اسلاید برای ارائه نهایی

تحلیل اکتشافی داده (EDA)

دیتاستی که در این پروژه استفاده شده متشکل از لاگ های جمع آوری شده یک سرور واقعی است که در فرمت یک فایل CSV گردآوری گردیده است. تعداد رکوردهای این دیتاست ۱۲۴۱۹۵۴۵ است.

ویژگیهای هر رکورد از این دیتاست عبارتند از:

ویژگی	جنس	توضیحات
ip	string	به عنوان نمونه: 207.213.193.143
time	string	به عنوان نمونه: 2021-5-12T5:6:0.0+0430
method	string	Get/Put/Post/Options/Head
status_code	integer	وضعیت یک درخواست را نشان میدهد
url	string	به عنوان نمونه: images/fav_icon2.ico
response_length	integer	حجم اطلاعات موجود در آن درخواست.
user_agent	string	به عنوان نمونه : Googlebot-Image/۱.۰
response_time	float	زمان پاسخ سرور به کلاینت

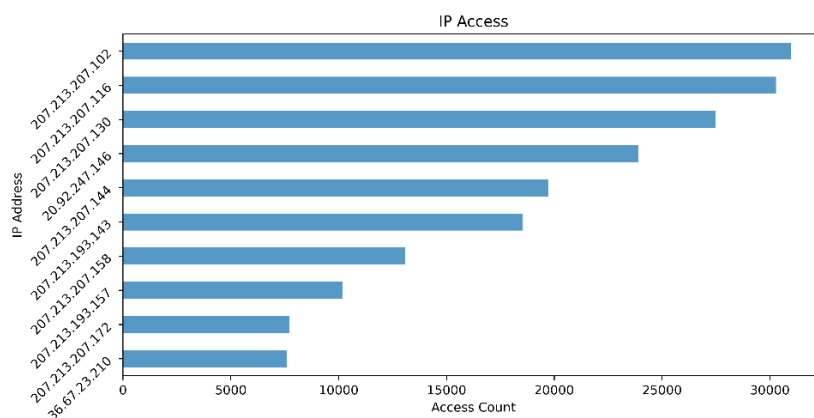
جدول ۱ ویژگیهای دیتاست استفاده شده

تحلیل اکتشافی داده یا همان EDA برای هر پروژه های که با داده سروکار دارد الزامی است.

EDA راهی برای مصورسازی، خلاصه‌سازی و تفسیرسازی اطلاعات مخفی و آشکار یک مجموعه داده‌ها است. EDA قدمی اساسی در علم داده است که با انجام آن یک دید خوبی از ویژگی‌های آماری یک دیتاست کسب می‌کنیم. با اتمام این مرحله می‌توان از ویژگی‌های بدست آمده در یک روش نظارتی یا غیرنظارتی بهره برد.

ابتدا چند نمودار و شکل را رسم می‌کنیم تا شهود خوبی از دیتا کسب کنیم. به مرور می‌توان از روی همین نمودارها برخی از ویژگی‌های درخواست‌های جعلی را فهمید.

بیشترین IP های مشاهده شده :

نمودار 1 تعداد درخواست برای هر IP

سپس رکوردهای دیتاست را براساس بیشترین درخواست از آی‌پی‌ها مرتب می‌کنیم:

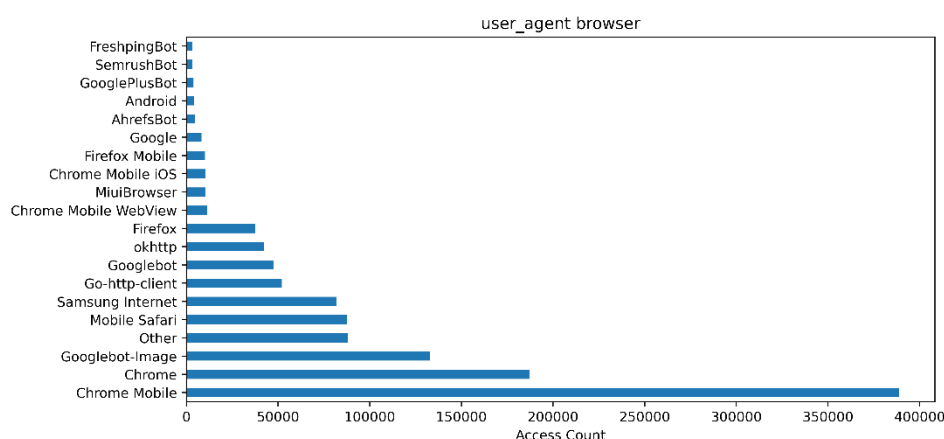
	ip	time	method	status_code	path	response_length	user_agent	response_time
0	207.213.207.102	2021-05-12 06:25:56+04:30	Get	304	cdn/articles/1148001967	0	Googlebot-image/1.0	16.0
30968	207.213.207.116	2021-05-12 07:40:46+04:30	Get	304	cdn/profiles/1074674108	0	Googlebot-image/1.0	16.0
61258	207.213.207.130	2021-05-12 09:25:34+04:30	Get	200	amp/price/1313296747	125767	Mozilla/5.0 (Linux; Android 6.0.1; Nexus 5X Bu...	28.0
88748	207.213.207.146	2021-05-12 05:08:46+04:30	Get	200	js/profession.c57de06df71c34fc126d.js	107970	sentry/21.4.1 (https://sentry.io)	16.0
112660	207.213.207.144	2021-05-12 09:02:56+04:30	Get	200	amp/price/252451961	121639	Mozilla/5.0 (Linux; Android 6.0.1; Nexus 5X Bu...	28.0
132378	207.213.207.143	2021-05-12 05:06:00+04:30	Get	304	cdn/profiles/1026106239	0	Googlebot-image/1.0	32.0
150901	207.213.207.158	2021-05-12 09:25:55+04:30	Get	304	cdn/articles/2121333045	0	Googlebot-image/1.0	16.0
163992	207.213.207.157	2021-05-12 05:07:04+04:30	Get	200	amp/blog/article/1197238235	101087	Mozilla/5.0 (Linux; Android 6.0.1; Nexus 5X Bu...	144.0
174189	207.213.207.172	2021-05-12 09:28:50+04:30	Get	304	cdn/pro_photo_gallery/1540103180	0	Googlebot-image/1.0	28.0
181890	36.67.23.210	2021-05-12 05:06:00+04:30	Head	200	877499224	0	Go-http-client/2.0	28.0

مشاهده می‌شود که اتفاقاً IP هایی که بیشترین درخواست‌ها از آنها آمده محتمل به جعلی بودن و یا برخاسته از یک خزنده باشند. زیرا با نگاه کردن به user_agent های آنها شاهد نمونه‌هایی از بات‌ها مانند GoogleBot و... هستیم.

بیشترین مرورگرهای دیده شده:

برای اینکه بفهمیم مرورگر کاربر چه بوده است از کتابخانه پایتونی به نام `user_agents` استفاده کردیم. با استفاده از این کتابخانه می توان ، اینکه درخواست از یک بات بوده یا نه، اینکه درخواست از یک کامپیوتر یا موبایل بوده و ... از روی `user agent` درخواست بدست آوریم.

در نمودار ۲ میبینیم که برخی از مرورگرهایی که یک بات هستند ترافیک زیادی برای سایت ایجاد کرده اند.

نمودار ۲ تعداد درخواست برای مرورگر هر `user agent`

مهندسی ویژگی

تا این قسمت شهود خوبی از ویژگیها و عوامل تاثیر گذار بر جعلی بودن یک درخواست از سمت کلاینت گرفته ایم. با توجه به دشوار بودن تشخیص `anomaly` بودن یا نبودن از روی تک درخواست، تصمیم بر این گرفتیم تا دیتاست را براساس IP و `User agent` گروه بندی کنیم. با این کار گویی داریم یک نشست تعریف میکنیم. پس در این مرحله سعی بر تعریف و مهندسی سازی ویژگی برای هر نشست داریم. تعریف ویژگی ها از یک مقاله پژوهشی الهام گرفته شده است و در جدول ۳-۳ لیست کامل آنرا میتوانید مشاهده کنید.

ویژگی برای نشست	توجیه و دلیل استفاده از این ویژگی
تعداد درخواست ها	زیاد بودن تعداد درخواست در یک نشست موجب افزایش احتمال خزنده یا بات بودن آن کاربر میشود.
انحراف معیار عمق درخواستها	کاربرهای انسان، درخواست هایی که معمولا در یک نشست میزنند دارای عمق path با طول های متفاوتتر نسبت به خزندهها و باتها است.

معمولا خزندهها به پاسخهایی از سمت سرور با خطایی از خانواده ۴۰۰ بیشتر مواجه میشوند.	درصد درخواستهای از خانواده ۴۰۰
خانواده ۳۰۰ به معنای redirect شدن به یک صفحه دیگر است. خزندهها و باتها معمولا بیشتر با این پاسخ روبرو میشوند.	درصد درخواستهای از خانواده ۳۰۰
در خزندهها یا بات ها بیشتر است زیرا احتمال مواجهه با صفحات پاکشده یا تاریخ گذشته در این نوع از کاربران زیادتر است.	درصد درخواستهای با متد HEAD
خزندهها و باتها معمولا به عکس ها درخواست نمیدهند.	درصد درخواستهای عکس
بدلیل اینکه کاربرهای انسان از مرورگر برای دسترسی به صفحات وب استفاده میکنند، وقتی به یک صفحه درخواست میزنند، نشست مجبور به دریافت منابع و عکسهای متفاوتی است و همین باعث زیاد شدن زمان پاسخ و حجم درخواست میشود.	جمع و میانگین response_lengt و response_time
مرورگر-سیستمعامل-بات بودن یا نبودن-از یک pc بودن یا نبودن.	ویژگیهای استخراج شده از user_agent
خزنده ها برای اینکه متوجه شوند سرور سایت امکان خزش به چه صفحاتی را داده است، به robots.txt درخواست میزنند. اینگونه اطلاعات در آنجا نوشته شده است.	تعداد درخواستهای به robtots.txt

جدول ۲ ویژگیهای مهندسی شده و استخراج شده از دیتاست برای هر نشست

مدل های غیرنظارتی

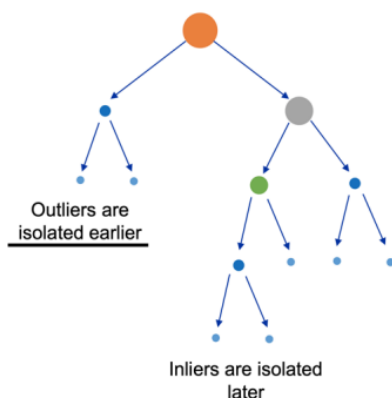
در این هفته از ویژگیهای تعریف شده در قسمت قبلی استفاده میکنیم تا مدلهای پایه را آموزش دهیم. به دلیل نداشتن برچسب برای دادگان، باید از مدل های غیرنظارتی بهره میبریم. مدل های غیرنظارتی زیادی در علم یادگیری ماشین برای تشخیص داده پرت تا به الان شناخته شده اند. از معروفترین آنها میتوان به موارد زیر اشاره نمود:

- Isolation Forest
- Local Outlier Factor
- One-class SVM
- Robust covariance

خوشبختانه کتابخانه Scikit-learn این الگوریتم ها را پشتیبانی و پیاده سازی کرده است و در این پروژه از آن استفاده کردیم. کدها و نوتبوک های مربوط به این قسمت نیز در گیتهاب قابل مشاهده هستند.

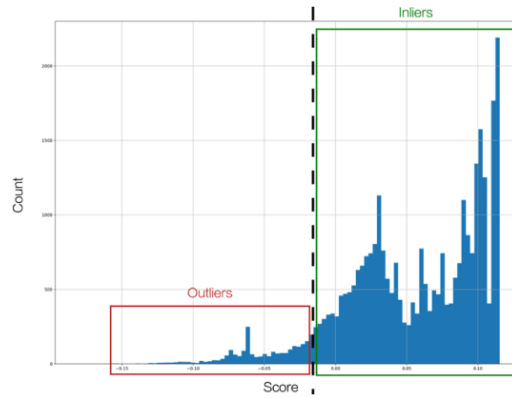
پایاده سازی مدل Isolation Forest

این روش، تکنیکی برای تشخیص داده‌های پرت به روش غیرنظارتی است. در این روش مشاهده‌ها، با انتخاب ویژگی‌ها به صورت تصادفی و جداسازی مقدار آن به بیشترین و کمترین مقادیر ویژگی انتخابی، ایزوله میشوند. به دلیل خاصیت بازگشتی بودن این روش، این روش با یک ساختار درختی قابل نمایش است. بدلیل اینکه مقادیر ویژگی‌های داده‌های پرت به طرز قابل توجهی با بقیه داده‌گان تفاوت دارد، داده‌های پرت زودتر در درخت تصمیم ایزوله میشوند (شکل ۱-۳). به عبارتی با تنظیم کردن یک آستانه که خود یک ابرپارامتر برای تعداد جداسازی از بالا تا پایین (برگ) درخت میتوان داده‌های پرت را شناسایی کرد. پیاده‌سازی ای که در Scikit-learn برای این روش شده است، یک امتیاز بین ۱- و ۱ با استفاده از تعداد جداسازی‌ها به هر نمونه از دیتا میدهد. هرچه امتیاز به ۱- نزدیک تر باشد، به معنای پرت بودن (در اینجا خزنده یا بات بودن کاربر) میباشد.

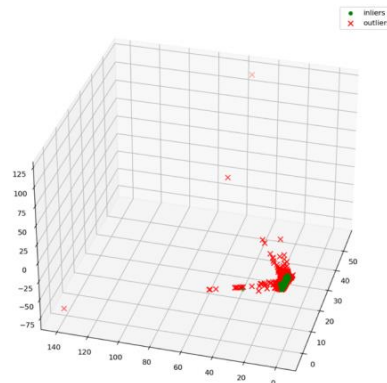

تصویر ۱ داده‌های پرت زودتر به برگ درخت میرسند

همانطور که گفته شده ابرپارامتر آستانه باید توسط ما تعیین شود و با توجه به نداشتن برجسب برای داده‌گان، امکان fine-tune کردن این پارامتر وجود ندارد. پس در این مرحله فعلا بصورت تجربی و آزمون و خطا این آستانه تعیین شد. در نمودار ۴ هیستوگرام امتیازهای نمونه‌ها مشاهده میشود. در این حالت، نمونه‌های با امتیاز کمتر از ۰ به عنوان داده پرت در نظر گرفته شده‌اند. با این آستانه گذاری از ۳۱۵۴۱ نشستی که با گروه‌بندی به کمک IP و User agent بدست آمده بود، ۶۱۵ تای آنها داده پرت تشخیص داده شدند. برای اینکه بفهمیم چقدر این مدل درست آموزش دیده، به کمک کتابخانه user_agent و ویژگی is_bot بودن آن دیدیم که ۶۰۳ تا از ۶۱۵ تایی که داده پرت تشخیص داده شدند، بات هستند. این به این معنا بود که نسبتاً مدل به عنوان یک مدل پایه عملکرد خوبی داشته است. اما هنوز به صورت قطعی بدلیل عدم وجود برجسب برای داده‌گان نمیتوان دقت برای روش و مدل به کار گرفته شده مشخص نمود.

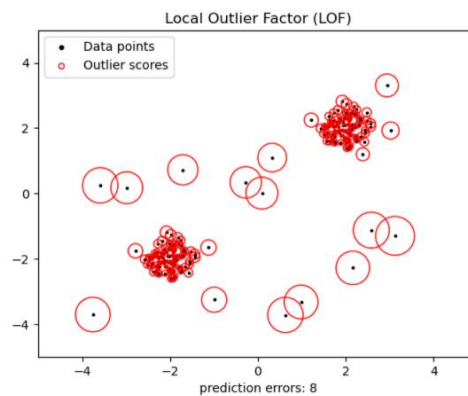
نمودار ۳ تفکیک داده‌های پرت و غیرپرت با آستانه گذاری بصورت تجربی

نمودار ۴ مصورسازی دادگان پرت و نرمال به کمک PCA

پیاده سازی مدل Local Outlier Factor

در روش LOF، انحراف محلی چگالی هر نمونه نسبت به همسایگان خود محاسبه میشود. پرت بودن یک داده به میزان ایزوله و تنها بودن آن نمونه نسبت به همسایگان خود سنجیده میشود. همچنین چگالی محلی به کمک متریک فاصله‌های که در روش KNN محاسبه میشود صورت میگیرد. در نمودار ۵-۳ نیز مشاهده میکنید که هرچه یک نمونه همسایگان کمتری داشته باشد، احتمال داده پرت بودن آن نیز بیشتر است.

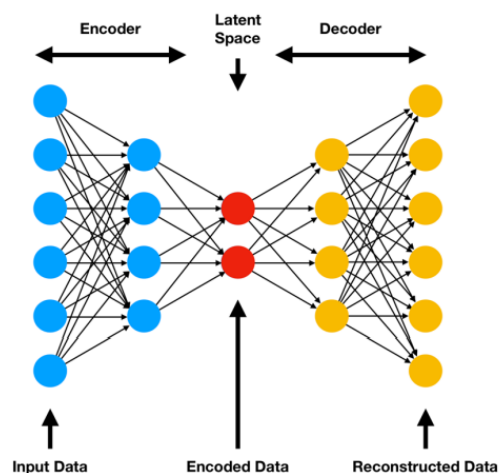

نمودار ۵ نحوه عملکرد الگوریتم

اما این روش نتایج خوبی برای دیتاستی که ما داشتیم به همراه نداشت زیرا حتی محتمل ترین نمونه هایی که به عنوان داده پرت در نظر گرفته بود گاهی داده نرمال بودند. به همین دلیل از این روش در ادامه استفاده ای نشد.

پیاده سازی الگوریتم Auto-encoder

اتوانکودرها یک نوع خاصی از شبکه های عص بی هس تند که مقادیر نورونهای ورودی را در خروجی کپی میکنند. در فرآیند آموزش این نوع شبکه، دیگر نیازی به برجسب دادهها وجود ندارد برای همین میتوان اتوانکودرها را جزو الگوریتمهای غیر نظارتی دانست. به طور معمول لایه های مخفی در این نوع شبکه ها، دارای تعداد نورون کمتری نسبت به نورونهای ورودی و خروجی دارند. به همین دلیل، لایه های مخفی اطلاعات ضروری را در خود ذخیره میکنند و از نویزها صرف نظر میکنند. در فرآیند آموزش این نوع شبکه دو قسمت مهم encode و decode وجود دارد. در مرحله های encoding، مقادیر ورودی را فشرده سازی میکند و به فضای برداری لایه مخفی میرسد. در مرحله decoding، اطلاعات فشرده شده، بازسازی میشوند. در شکل ۲-۳ نیز این مراحل مصور شده است.

تصویر ۲ قسمتهای اصلی auto-encoder ها

اتوانکودرها کاربردهای وسیعی در زمینه پردازش تصویر و بینایی ماشین دارند همچنین نتایج درخشانی در زمینه تشخیص ناهنجاری نیز داشته اند. در فرآیند decoding، هنگامی که عمل بازسازی صورت میگیرد میتوان خطای یکسان نبودن داده خروجی با داده ورودی اولیه را حساب کرد. به عبارت دیگر، لایه مخفی سه سی بر یادگیری یک embedding از داده های ورودی است و میخواهد داده های ورودی را تنها با داشتن ویژگی های موجود در لایه مخفی بازسازی کند. به طبع اگر داده پرتی که اختلاف زیادی از نظر مقادیر ویژگیها با دادههای دیگر وجود داشته باشد،

خطای بازسازی بسیار زیاد و متفاوت است. پس با این رویکرد میتوان از اتوانکودر ها برای تشخیص ناهنجاری نیز استفاده نمود. در فرآیند آموزش از بهینه ساز Adam و تابع خطای MSE برای محاسبه خطا استفاده کردیم. همچنین از ReLu به عنوان تابع غیرخطی ساز استفاده کردیم. دیتاست با توزیع ۸۰-۲۰ به دو داده آموزش و تست تقسیم شد و در جدول مقادیر خطا پس از آموزش برای شبکه های با معماری هایی متفاوت قابل مشاهده است.

تعداد نورونها	خطای داده آموزش	خطای داده تست
[15, 7, 15]	۴۲.۰	۴۸.۰
[15, 3, 15]	۲۸.۰	۳۹.۰
[15, 7, 3, 7, 15]	۲۹.۰	۴۳.۰
[15, 7, 7, 7, 15]	۳۱.۰	۴۲.۰

جدول ۳ مقادیر خطای auto-encoder با معماری های گوناگون

پس از آموزش مدل، برای فاز پیشبینی ناهنجاری بودن یا نبودن، مشابه الگوریتمهای قبلی، باید یک حد آستانه برای خطای MSE نیز تعریف کرد. با توجه به دانش قبلی و بررسی بات بودن یا نبودن نشست های داخل دیتافریم براساس user agent شان، حدود ۵ درصد از دیتاست به واضح بات بودند، بنابراین آستانه خطای MSE به طوری انتخاب شد که ۵ درصد از نمونه ها به عنوان ناهنجاری تشخیص داده شوند.

ارزیابی مدل نهایی

اتوانکودر با توجه به اینکه عملکرد بهتری روی دیتاست داشت به عنوان مدل نهایی انتخاب شد و تصمیم نهایی بر این شد از این مدل برای خوشه بندی استفاده شود.

انتظارات ما از مدل

در مرحله EDA چندین ویژگی آماری تعریف و مهندسی شدند. به طور مثال یکی از آنها تعداد درخواستهای نشست بود و ما توقع داشتیم که برای نشستهای جعلی، تعداد درخواست ها به طور قابل توجهی بیش تر باشد. پس از پیشبینی مدل اتوانکودر، میانگین تعداد درخواستها در نشستهای نرمال و همچنین در نشست های جعلی را مقایسه نمودیم و دقیقاً همان چیزی که انتظار

میرفت رخ داد. در جدول زیر این مقایس ها قابل مشاهده هستند که فقط دو تا از ویژگیهای تعریف شده نتیجه مطلوبی از خود نشان ندادند:

Average of	# of requests	Path length STD	Percentage of 4xx	Percentage of 3xx	Percentage of HEAD reqs	consecutive repeated requests	robots.txt requests	Percentage of image requests
Outliers	231	0.43	3.21%	9.33%	0.34%	0.81	0.08	9.74%
Inliers	25	0.39	0.68%	26%	0.00003	0.62	0.0	28.16%

جدول ۴ میانگین مقادیر ویژگی های به برای هر ویژگی برای هر نشست و مقایسه آنها

گزارش دسته بندی

برای اینکه ارزیابی دیگری داشته باشیم، ۱۵۰ تا از مطمئنترین پیشبینی های مدل را به صورت دستی برچسب زدیم و ارزیابی های کلاسیک مدل های نظارتی را برای آنها اعمال نمودیم:

Accuracy	90%
Precision	85.71%
Recall	100%
F1-score	92.30%

جدول ۵ گزارش دسته بندی برای مطمئنترین

نتیجه

بهترین و معروفترین الگوریتمهای غیر نظارتی که در سالهای اخیر نتایج بسزایی در تمامی زمینه ها از خود نشان دادند مورد مطالعه و پژوهش قرار گرفتند. توانستیم یک سیستم که قابلیت تشخیص جعلی بودن یا نبودن درخواست هایی که توسط کاربران به یک وبسایت زده میشود را با دقت خوبی داشته باشد، پیاده سازی کنیم. در این پروژه از اتوانکودرها به عنوان یک شبکه عصبی با یک رویکرد غیرنظارتی در عین حال دقت بالا، استفاده نمودیم.

فهرست منابع

Unsupervised Anomaly Detection in Network Intrusion Detection Using Clusters, †NICTA
Victoria Laboratory Department of Computer Science and Software Engineering The University
of Melbourne Parkville, Victoria 3010 Australia

واژنامه انگلیسی به فارسی

crawler : خزنده

intrusion : نفوذ

anomaly : ناهنجاری

University of bojnurd

Identify abnormal data to find crawlers and intrusions from the log server using machine learning algorithms

By

Hosein bidaki , Parisa MajraeiMoghadam

Supervisor

Mr. Ahmed Etezadi

July 2022